

Toetus TÜR kogudele riiklikest programmidest 2000 – 2009

Kristina Pai

Alates 2000. aastast on TÜ raamatukogu kogude korraldamise, kirjeldamise ja hoidmise juures olnud suureks abiks riiklikud programmid. Riiklike programme on algatanud mitmed ministeeriumid, et toetada Eesti riigile olulisi tegevusi. Teadus- ja haridusministeerium kuulutas 2000. a. välja riikliku programmi „Eesti keel ja rahvuskultuur” ning 2004. a. programmi „Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud”. Need kaks programmi on viimase kümnendi jooksul mänginud raamatukogu kogude korraldamisel olulist rolli. Igal aastal on mõlema riikliku programmi nõukogule saadetud läbivaatamiseks mitmeid erinevaid projekte ja õnneks on suurem osa neist ka finantseerimist leidnud. Oluliseks abiks töös väliseesti teadlaste arhiivipärandiga on olnud riiklik „Rahvuskaaslaste programm”.

TÜ Raamatukogu kui Eesti suurim ja vanim teadusraamatukogu on kogude koostiselt unikaalne, siin paiknevad eritüübilised väljaanded alates teadus- ja kultuurilooliselt haruldastest käsikirjadest, maalidest, graafikast, fotodest, kaartidest ja ajaloolistest esemetest kuni teadustöökäsitavate dissertatsioonide, perioodika ja teaduskirjanduseni. Meie kogud on unikaalsed laiemalt vaadates, mitte ainult Eesti mastaapides mõõtes.

Paraku rikkus on kohustus. Mida väärtuslikum on raamatukogu kollektsioon, seda suuremat vastutust ja tööd see nõuab. Töö on nii kogude korrastamine ja kirjeldamine kui ka igapäevane lugejateenindus ja säilitamine – kõik peab olema kooskõlas kehtivate standarditega ja arvestama kasutaja (ka tuleviku kasutaja) huve. Nõuetekohased säilitustingimused väljenduvad lisaks temperatuuri- ja õhuniiskuse näitudele ka raamatutugedes, karpides, mappides ja õige pH-tasemega ümbrispaberites.

Kogusid tuleb regulaarselt evalueerida: kõige säilitamist ei peeta üheski teadusraamatukogus mõistlikuks, samuti on regulaarselt vaja üle vaadata kogude säilitustingimused ning vajadusel neid muuta või parandada. Paradoksaalselt võib mõnikord ilmnedagi, et õige eesmärgi nimel tehtud töö tulemus on hoopis vastupidine ja tulemus pigem kahjulik. Nii on säilitajad jõudnud teadmiseni, et omal ajal aastate jooksul raamatutele ümber pandud kaitsepaberid pigem kahjustavad raamatut, sest ümbrispaber või papp on vale keemilise koostisega ega vasta arhiivinõuetele.

Raamatukogud ei ole kunagi olnud ülearu jõukad, pigem vastupidi. On olnud keerulisi aegu, kui kriitilise eelarve tõttu külmutati tööloike, kui kataloogide retrokonversioon tundus kauge ja täitumatu tulevikuna. Raamatukogu ajaloos oli üks selliseid hetki ka 2000. aastate algus. Igal võimalusel püüti kesisele eelarvele lisa leida, et igapäevatöö ikka sujuks. Taotleti toetust nii Eesti kultuurkapitalilt, Eesti Rahvuskultuuri Fondilt, Hasartmängumaksu Nõukogult jne, kuid üldjuhul tuli neis projektides rõhutada konkreetset sündmust või ajutist ettevõtmist. Mõnikord oli taotlemine ka tulemuslik, kuid summad ei olnud kuigi suured. Riiklike programmide avanemine andis esmakordselt võimaluse hakata kogudega seotud töid pikaajaliselt planeerima ja eraldatud summad olid seniste toetustega võrreldes arvestatavad. Tegu oli neil aastail raamatukogu jaoks märkimisväärse lisafinantseeringuga, mida sai kasutada kogude seisundi parandamiseks, töövahendite (arvutid, skannerid) hankimiseks ja kogude kiiremaks avamiseks e-keskkonnas.

Alljärgnevalt annan lühiülevaate raamatukogu erinevatest kogudega seotud projektidest, mis on riiklikest programmidest toetust saanud. Esitan kõigi projektide kestuse, projekti nime ja ametlikult kasutatava koodi. Lisan iga projekti kirjeldusele ka aastate lõikes saadud summa, vastutanud isikud ning projektile antud eksperthinnangu (varasematel projektidel ametlik hinnang puudub, neid hakati projektidele andma alles 2006. aastast.). Hinnangu andjateks olid vastava riikliku programmi juhtkomitee liikmed – ülikoolide teadlased, teadusasutuste ja ministeeriumi spetsialistid.

Riiklik programm **"Eesti keel ja rahvuskultuur"**

Esimene riiklik programm, mis osutus raamatukogu kogudele sobivaks, oli **"Eesti keel ja rahvuskultuur"** (2000-2004). See valdavalt emakeelsele kultuurimälule suunatud HTM-i projekt on kandnud kolme erinevat nime: aastaiks 2004 – 2008 sai sellest **"Eesti keel ja rahvuslik mälu"** ning 2009 – 2013 kannab ta nime **"Eesti keel ja kultuurimälu"**. Lisaks on küllaltki üldsõnaline programm hargnenud mitmeks spetsiifiliseks allprogrammiks: ["Eesti keele keeletehnoloogiline tugi"\(2006-2010\)](#), ["Eestikeelse terminoloogia toetamine"\(2008-2012\)](#), ["Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamine ja väljaandmine"\(2008-2012\)](#).

Programmi „Eesti keel ja rahvuskultuur” alt on rahastatud järgmisi **TÜ raamatukogu projekte**:

Kestus	Projekti nimi, rahastamine	Tegevused, hinnang
2000 – 2004	"Tartu Ülikooli Raamatukogu humanitaarteaduslike ja museoloogiliste kogude säilitamine, täiendamine ja kättesaadavaks tegemine" , (T*8144PAI), juht kodumaise kirjanduse osakonna juhataja Kristina Pai. Finantseerimise kogusumma: 420 000	Toetus kulus suures osas hoidlat tabanud veeavarii tagajärgede likvideerimisele – nii kahjustunud väljaannete korrastamisele kui ka järelkomplekteerimisele ja säilitustarvikute (mappide, ümbriste, kaitsekile jne) hankimisele. Korraldati üle-eestiline annetuse-aktsioon kahjustatud väljaannete järelkomplekteerimiseks, mis oli tulemuslik.
2002 – 2008	"Teadlased Eestis kuni 1918 – biobibliograafiline võrguleksikon" (ECRM04-37), juht majandusdirektor Heiki Epner. Finantseerimise kogusumma 758 000 kr.	Suur roll oli antud projekti juures TÜR vanemteaduril Hain Tankleril, kelle teadustöö oli paljuski aluseks digiteeritava materjali valimisel. Alustati vanade Tartu dissertatsioonide digiteerimist, elektroonilise teadlaste andmebaasi koostamist ja sidumist allikpublikatsioonidega. Projekti teostamisele aitas kaasa raamatukoguhoidja Ülle Mölder. Eksperthinnang projekti lõpparuande juures: „Projekti eesmärgiks oli luua veebipõhine teatmeteos Eesti ja Eestiga seotud teadlaste kohta

		<p>kuni 1918. aastani, mis sisaldaks biograafilist andmestikku ja valikuliselt digitaliseeritud väljaandeid võrguversioonidena ning samuti oleks seostatud teiste andmebaasidega. Projekti realiseerimise tulemusena on seni piiratud kasutusvõimalusega andmestik tehtud piiramatus ulatuses kättesaadavaks.“</p>
2005 – 2008	<p>”Estica-sisuline, rariteetne ja vanaraamat kui rahvusliku mälu ja identiteedi kandja” (ECRM05-59), projektijuht kogude direktor Kristina Pai, Finantseerimise kogusumma 510 000.</p>	<p>Töö <i>Estica</i>-koguga (ka KHOs ja väljaspool <i>Estica</i> kogu paiknev materjal): kirjeldamine, säilitustingimuste parandamine ning järelkomplekteerimine. Tegu on unikaalse ja suure kasutuskooormusega materjaliga, mille baasil publitseeritakse palju.</p> <p>Eksperthinnang projekti lõpparuande juures: „Projekti üldeesmärk, hõlbustada eesti kultuuri seisukohalt unikaalsete teadus- ja kultuurilooliste kogude kasutamist nii regionaalse kui ka globaalse tähendusega teadustöös ja hariduses, on täidetud, ilmunud on mitmeid publikatsioone. Et tööd <i>Estica</i>-sisulise, rariteetse ja vanaraamatuga jätkuvad, pidada edaspidigi sellesisulise projekti rahastamist oluliseks.“</p>
2006 – 2008	<p>”Eesti ajaloolised muusikakogud: TÜ muusikatrükiste ja käsikirjade uurimine, kirjeldamine ja tutvustamine” (ECRM06-72), projektijuht TÜ filosoofiateaduskonna kunstide osakonna muusika professor Jaan Ross; vastutav täitja ja sisuline projektijuht raamatukogus raamatukoguhoidja Geiu Rohtla. Finantseerimise kogusumma: 332 000.-.</p>	<p>Projekti käigus tehti ära suur töö unikaalse noodikoguga – see jõuti 95% ulatuses kataloogida, kõik vanad noodid puhastati, varustati ümbristega. Erinevatest kogudest otsiti välja ja moodustati virtuaalne kollektsioon ka vanadest lauluraamatutest. Projekt oli seotud kahe välisprojektiga: "Deutsche Musikkultur im östlichen Europa als Phänomen der Migration, Korrelation und Interferenz" (juht Bonni ülikool) ja „Gesangbuchbibliographie“ (juht Mainzi ülikool). Geiu Rohtla korraldas mitu üritust noodikogu tutvustamiseks: kontserdi ja näituse ning pidas rahvusvahelistel konverentsidel ettekandeid ja avaldas artikleid.</p> <p>Eksperthinnang projekti lõpparuande juures: „Projektis kirjeldatud tegevused (muusikakogude kataloogimine, märksõnastamine, muusikateaduse- ja muule avalikkusele informatsiooni kergesti kasutatavaks tegemine, üldkehtivate säilitustingimuste tagamine; allikate sisuline läbitöötamine ja tutvustamine näitustel,</p>

		ettekannetes; publikatsioonides, kontsertidel, CD-l, on teostatud, paaril juhul (näitus, veebileht) on tegevusi kohandatud võimalustele vastavalt. Hinnata projekti kordaläinuks. Toetada töö jätkamist.“
2009 – 2013	„Eesti teadusliku sisuga täistekstide liitmine ülemaailmse infokeskkonnaga“ (EKKM09-137), juht tehnoloogiadirektor Heiki Epner. Finantseerimine 2009: 150 560.-.	Eesmärk: Jätkuv teadus- ja kultuurilooliste materjalide digiteerimine ning juba digiteeritud tekstide liidestamine, sh tekstide otsitavaks muutmine, st tekstituvastuse rakendamine, märksõnade lisamine jne.
2009 – 2013	"Estica/Baltica ajalooliste täistekstide digitaalne kättesaadavaks tegemine" (EKKM09-118), juht kogude direktor Kristina Pai. Finantseerimine 2009: 131 740.-.	Eesmärk: jätkata tööd 2005-2008 väldanud <i>Estica</i> -projektiga, kuid peamiseks tegevuseks on nüüd Eestis unikaalsete ja/või suure kasutuskooormusega <i>Estica/Baltica</i> väljaannete digiteerimine. Enne digiteerimist väljaannete kirjeldamine e-kataloogis, hiljem linkimine, vajadusel säilitustingimuste parandamine.
2009 – 2013	„Tartu Ülikooli Raamatukogu käsikirjakogud – Eesti ja Euroopa kultuuriloo allikabaas“ (EKKM09-122), juht käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna juhataja Malle Ermel. Finantseerimine 2009: 141 150.-.	Eesmärk: teha veebikeskkonnas uurijatele kättesaadavaks TÜR käsikirjakogudes olevad 16.-19. sajandi I poole Euroopa, sh Eesti õpetlaste kirjad, elu- ning reisipäevikud. Projekt hõlmab TÜ klassikalise filoloogia, elokventsi, esteetika, kirjandus- ja kunstiajaloo professori, raamatukogu esimese direktori Karl Morgensterni (1770-1852) ning Riia toomkiriku ülempastori Immanuel Justus von Esseni (1719-1780) kirjakogude (ca 10 000 kirja, kirjakontsepti ja regesti) teaduslikku kirjeldamist ESTERis ning digitaalsete kasutuskooopiate valmistamist.

Kahjuks jäid mitmed raamatukogust esitatud taotlused aastate jooksul ka toetuseta – programmi eelarve sundis otsustajaid valikuid tegema. Nii ei finantseeritud näiteks projekte "TÜ raamatukogu Eesti teaduses", "TÜ raamatukogu bibliograafiakartoteekide ja käsikirjaarhiivide konverteerimine ja kättesaadavaks tegemine"; „Eesti mäluasutuste ühisportaal“ jne.

Riiklik programm "Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud"

2004. aastaks, kui lõppes esimene järk programmist "Eesti keel ja rahvuskultuur", oli nii kogude haldajatele kui ka ministeeriumi spetsialistidele selge, et on vaja eraldi programmi teaduskogudele. Vastavalt «Ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioonile» ja UNESCO Maaailma Mälu programmi ülesannetele **lasub igal riigil kohustus välja selgitada, kaitsta, säilitada, uurida ja tulevastele põlvetele üle anda tema territooriumil asuv kultuuri- ja looduspärand kui osa maailma mälust.** Eesti Vabariigis on seadusandlikult tagatud Riigiarhiivi süsteemi museaalide, kultuurimälestiste ja arhivaalide kaitse. Riikliku kultuuriväärtuste säilitamise strateegia puudumise tõttu olid teaduskogud seadusandliku kaitse ja järjepideva finantseerimiseta ning nende kollektsioonide areng sõltus vaid konkreetse asutuse võimalustest.

Algselt tõstatasid riikliku programmi vajaduse loodusteadlased, kellel oma kollektsioonide haldamiseks toetuse taotlemise võimalus üldse puudus (humanitaaridel oli see mingil määral võimalik programmi „Eesti keel ja kultuurimälu“ alt). Õnneks kujunes olukord selliseks, et jõuti kokkuleppele humanitaar- ja loodusteaduslike kollektsioonide ühise programmi osas, mis kuulutai välja 2004 ja käivitus 2005. aastal. Kogude programm oli raamatukogu jaoks eriti oluline, sest selle programmi sisu oli teaduslike kollektsioonide toetamine ja võimaldas taotleda toetust paljudele raamatukogu kogudele ja nendega seotud tegevustele. Keeruliseks tegi taotlemise kohati vaid see, et programm lähtus pigem väiksematest teaduskogudest (otseselt ekspeditsioonidelt kogutud materjal, kartoteegid jm) ja vajalik oli näidata kogude kasutatavust teadusloomes, kogude tsiteeritavust. Väikese kollektsiooni puhul on teada, kes on selle kasutajad ja kui sageli nad koguga töötavad. Suures raamatukogus aga vastavat statistikat eri kogude kaupa ei peeta. Kuna tegemist oli teaduskogudega, peeti heaks tooniks, et ka taotlejad on teadlased, kes oma töös kogusid vajavad (mitte raamatukoguhoidjad, kes neid haldavad) – lähtuti taas väiksemate kogude loogikast. Nii palusime abi nende kogude tegelikelt kasutajatelt, kogude tundjatelt, kes lahkelt nõustusid projektijuhtidena kirjas olema. Suur tänu siinkohal vastutuleku eest professor Jaan Rossile (noodiprojekt), dotsent Piia Postile (METOBS) ja teadur Raivo Aunapile (vana kaardikogu)!

Programmist "Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud" finantseeritud TÜ Raamatukogu projektid:

Kestus	Projekti nimi, rahastamine	Tegevused, hinnang
2005 – 2007	"METOBSi kogu säilitustingimuste parandamine, kogu süstematiseerimine ja kirjeldamine elektroonilises andmebaasis" (HLK05-14), projektijuht TÜ keskkonnafüüsika instituudi lektor Piia Post;	Raamatukogule aastate eest üle antud Meteoroloogia Observatooriumi kogu oli seisnud hoidlas ilma kirjeldamata juba aastaid. Vaid vähesed kasutajad teadsid selle olemasolust ja vaid mõned teenindajad suutsid lugejatele sealt kartoteekide põhjal vajaliku üles leida. Samas hindasid erialainimesed seda kogu kõrgelt. Tänu projektile on tänaseks 75% kollektsioonist kirjeldatud, loodud uus paigutussüsteem, teavikud korrektselt vormistatud ja ümbristatud. Kogu on jõudnud kasutusse.

	koordinaator raamatukogus kogude direktor Kristina Pai. Finantseerimise kogusumma 407 850.-.	Ekspert hinnang projekti lõpparuande juures: „Projekti eesmärk täidetud. On korrastatud, e-kataloogitud ja sellega kasutusse antud üks Eesti meteoroloogia ajalooga seotud kaalukas arhiiv, mis seni ilmselt polnud intensiivses kasutuses. Suurimaks väärtuseks meteoroloogiliste aegridade kättesaadavaks tegemine, mis peaks kliimamuutuste uurijate tööd oluliselt hõlbustama. Projekti olid kaasatud vastaval erialal tunnustatud teadlased Eestist. Rahakasutus sihipärane ja mõistlik, töö edukas.“
2005 – 2008	”TÜ Raamatukogu graafikakogu seisundi parandamine (kasutus- ja tagatiskoopiate valmistamine ning sidusjuurdepääsu loomine)” (KHL05-16), projektijuht raamatukoguhoidja Moonika Teemus. Finantseerimise kogusumma 463 535.-.	Eesti unikaalseima Lääne-Euroopa graafika kogu ning baltisaksa kunsti kogu (ca 10 000 nim) teaduslik kirjeldamine ESTERis, digitaalsete kasutuskooptide valmistamine, veebipõhiste virtuaalnäituste loomine; kogu säilitustingimuste parandamine. Ekspert hinnang projekti lõpparuande juures: „Oluline projekt. Täidetud ja raha kasutatud eesmärgipäraselt. Seos teadustööga olemas, kuid aruandes rõhutamata. Lisaväärtus: kasutatakse TÜR veebiserveris/digihoidlas Dspace“
2005 – 2008	TÜ Raamatukogu käsikirjakogude seisundi parandamine, tagatis- ja kasutuskooptide tegemine, kasutusvõimaluste ajakohastamine” (HLK05-15, HLK08-6), projektijuht käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna juhataja Mare Rand, alates 2008 Malle Ermel Finantseerimise kogusumma 702 021.-.	Käsikirjakogude kirjeldamine e-kataloogis, digitaalsete kasutuskooptide loomine, restaureerimine ja konserveerimine ning säilitustingimuste parandamine. Ekspert hinnang HLK05-15 retsensioon: „Projekti eesmärk on suures osas täidetud (projekti tegevus jätkub 2008. aastal uue projektina). Töö väärtuslikumaid tulemusi e-kataloogi ESTER täiendamine. Tõhusalt paistab olevat töötatud ka käsikirjade säilitamisel ja kasutamistingimuste avardamisel. 72% projekti maksumusest on finantseeritud muudest allikatest. Rahakasutus sihipärane ja mõistlik. Töö edukas.“ HLK08-6 retsensioon: „Projekti eesmärk on täidetud, tegevus vajab püsirahastamist.“
2005 – 2008	”TÜ audio- ja videoarhiivi süstematiseerimine, digiteerimine ja avamine elektroonilises andmebaasis” (HLK05-11), projektijuht kogude	TÜ multimeediakeskuse ja TÜR vaheline ühisprojekt, kuhu erinevates etappides olid kaasatud ka TÜ kultuuriloo komisjon, haldusosakonna ohutustalitus (vanad filmid on plahvatusohtlikud) ja mitmed eksperdid. Projekti käigus inventeeriti TÜ vana ilma kindla haldajata erinevates hoonetes paiknev filmikogu

	<p>direktor Kristina Pai. Finantseerimise kogusumma 1 142 203.-.</p>	<p>(vanim film 1932) ja peale mitmeaastaseid läbirääkimisi jõudis see Eesti Filmiarhiivi nõuetele vastavatesse hoidlatesse (TÜ-l vastav hoidla puudub). Samuti puuduvad TÜ-l aparaadid vanade filmide vaatamiseks, seega ei ole TÛs ka nende kirjeldamine võimalik. Lepingujärgselt saab TÜ raamatukogu peale filmide digiteerimist Eesti Filmiarhiivis igast talle kuulunud filmist digikoopia. Jõudsalt edeneb koostöö ülikoolis jooksvalt filmitava materjali osas – kõik filmitav jõuab ka raamatukokku, kus see ESTERis kataloogitakse ja fonoteegi lugemissaalis kättesaadavaks tehakse. Hangitud on vajalik tehnika ja korralikud arhiivikapid arhiiveksemplaride hoidmiseks. Projekti toel osaleti mitmetel erialastel konverentsidel (BAAC; IAML), peeti teemakohaseid ettekandeid. Ilmus kogu tutvustav artikkel TÜ aastaraamatus.</p> <p>Ekspert hinnang projekti lõpparuande juures: „Eesmärk täidetud. Kogu kättesaamine ja edasine täiendamine on tagatud.“</p>
2006 – 2008	<p>”TÜ Raamatukogu ajaloolise kaardikogu avamine ja säilitustingimuste parandamine”, projektijuht TÜ Geograafia Instituudi kartograafia lektor Raivo Aunap; koordinaator raamatukogus kogude direktor Kristina Pai, põhitäitja raamatukoguhoidja Anne Lentsius. Finantseerimise kogusumma 260 960.-.</p>	<p>Alustati TÜR ajaloolise kaardikogu kirjeldamist ESTERis, osa kaarte digiteeriti ja restaureeriti. Emeriidotsent Heino Mardiste abiga tehti valik digiteerimisele suunatavatest kaartidest. Raamatukoguhoidja Anne Lentsius kirjeldas kaardid e-kataloogis ning sidus digiteeritud kujutised kirjega. A. Lentsius osales ka Euroopa kaardiraamatukoguhoidjate konverentsil Amsterdamis. Projekti käigus tehti tihedat koostööd ülikooli geograafide, Maa-ameti ja kaardikirjastusega „Regio“. Arutati aerofotode kirjeldamise temaatikat. Koostöös TÜ geograafidega valmis stendiettekanne „Kartograafilised pärandkogud Tartu Ülikoolis“.</p> <p>Ekspert hinnang projekti lõpparuande juures: „Projekti vähest eelarvet on kasutatud mõistlikult ja sihipäraselt. Loodame, et see pilootprojekt leiab mahukama jätku.“</p>
Alates 2009	<p>Käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna kogud, juht Malle Ermel, 2009. a. eraldis 254 070.-</p>	<p>Kogudega seotud erinevad tegevused, sh. süstematiseerimine, korrastamine, kirjeldamine, säilitamine, digiteerimine.</p>
Alates 2009	<p>Kultuuriloolised ja rahvusteaviku kogud, juht Kristina Pai, 2009. a. eraldis</p>	<p>Kogudega seotud erinevad tegevused, sh. süstematiseerimine, korrastamine, kirjeldamine, säilitamine, digiteerimine.</p>

	635 175.-	
--	-----------	--

Kahjuks oli ka teaduskogude programmi juures mitmeid taotlusi, mis jäid rahastamata – seda mitte kehva sisu, vaid ikka piiratud eelarve tõttu. Nii ei saadud toetust fotokogule, vana usuteaduse kogu ega vana õigusteadusliku kogu tingimuste parandamiseks ja rekataloogimiseks jne.

Teaduskogude riiklik programm lõppes 2008. aastaga. Selleks ajaks oli teaduskogude programmi juhtkomitee kujundanud ülevaate Eesti olulisematest humanitaar- ja loodusteaduslikest kogudest. Mitu aastat tehti põhjalikku tööd, küsitleti kogude omanikke ja täideti üksikasjalikke ankeete kogude seisukorra, seal sisalduva ja tehtud ning vajalike tegevuste kaardistamiseks. Peeti kaks temaatilist konverentsi. 2006.a. konverents "Eesti humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud 2006: seisund, kasutamine, andmebaasid" toimus TÜ Raamatukogus ja osalejaid oli ligi 200. TÜR poolt pidas Kristina Pai ettekande TÜ filmikogu kohta. 2008. a. konverents "Teaduskollektsioonid – minevik tuleviku teenistuses" toimus Eesti Rahvusraamatukogust ja osales ligi 140 inimest enam kui 30st asutusest. TÜR-i esindas Liina Lukas, kes rääkis raamatukoguga seotud projektist EEVA („Eesti vanema kirjanduse uurimis- ja võrguprojekt EEVA rahvusteaviku vahendajana“). Konverentsil osalejad leidsid, et kogude finantseerimine peab olema pidev, mitte projektipõhine. Alates 2008. aastast kaasati HTMi teaduskogude juhtkomitee töösse TÜ raamatukogust K. Pai.

2009. a. on tähelepanuväärne selle poolest, et kevadel kehtestati Teadus- ja Haridusministeeriumi haldusalas olevatele asutuste teaduskogudele püsifinantseerimine. Seega on teaduskollektsioonide finantseerimine nüüdsest järjepidev! Siiski veel mitte piisav summade osas, kuid õnneks ei ole kogude haldamine enam aastase projektina käsitletav ajutine tegevus. Tartu Ülikooli Raamatukogu kogude säilitamiseks ja digiteerimiseks eraldati 2009. a. eelarvest kokku 889 245 krooni, sealhulgas käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna kogudele 254 070.- ja kultuuriloolistele ja rahvusteaviku kogudele 635 175.- krooni.

Riiklik „Rahvuskaaslaste programm“

Riiklik „Rahvuskaaslaste programm“ on loodud väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi elavate eestlaste toetamiseks ja koostööks. Programmi esmatähtsate tegevusvaldkondade seas (tagasiränne Eestisse, eesti keele ja kultuuri õpetamine, väliseesti kultuuri toetamine jne) on ka arhiiviväärtuste ning esemelise pärandi säilitamine ja kodumaale toimetamine, millest on lähtunud raamatukogu oma taotlustes.

Riiklikust „Rahvuskaaslaste programmist“ rahastatud projektid:

Kestus	Projekti nimi, rahastamine	Tegevused, hinnang
2007	"Väliseesti teadlaste arhiivipärandite arhiveerimine ja kättesaadavaks tegemine" (RP1RTRAND2), juht Mare Rand, 2007. a. eraldis 120 000.- kr.	Eesmärk: väliseesti teadlaste arhiivipärandite väljaselgitamine, võimalusel Eestisse toimetamine, korraldamine ja kättesaadavaks tegemine. Koostöö väliseesti teadlaste ja organisatsioonidega, mille tulemusena jätkus arhiivipärandite üleandmine TÜ Raamatukogule, nende korraldamine; fotode ja pistrükiste väljaselgitamine ning kirjeldamine ESTERis.
2009	"Väliseesti teadlaste käsikirjapärandi arhiveerimine ja kättesaadavaks tegemine" (SP1RT09059), juht Malle Ermel, 2009. a. eraldis 109 706.- kr.	Eesmärk: väliseesti teadlaste arhiivipärandite väljaselgitamine ning võimalusel Eestisse toimetamine; korrastatud 12 arhiivifondi säilikuline kirjeldamine ESTERis, Karl Laantee arhiivipärandi korraldamine (ca 1300 temaatilist mappi)

Kokkuvõtteks

Riiklike programmide toel on raamatukogu saanud

- alustada süsteemset üleülikoolilist tööd mitme hajusalt paikneva koguga (TÜ filmiarhiiv, METOBSi kogu) ning väljaspool Eestit paiknevate kogudega (väliseesti kogud);
- pöörata rohkem tähelepanu säilitamisele;
- kirjeldada kogusid intensiivsemalt e-kataloogis;
- töötada kiiremini läbi raamatukogule üleantud ja annetatud kogusid;
- hankida vajalikku riistvara, sh kõigi projektide ühisrahastamisel hangitud ülikallis pealtvalgustuskanne, arvutid jm hinnaline tehnika;
- alustada kasutaja jaoks mugavaima, digiteeritud täisteksti tootmist, võimalusel koos tekstituvastusega;
- palgata kvalifitseeritud lisatööjõudu ning tasustada oma töötajate lisatöid;
- lisaks põhikirjalisele tegevusele tegeleda arendustegevusega.

Kolmest kõnealusest riiklikust programmist on raamatukogu eelarvele 10 aasta jooksul lisandunud kokku **6 538 970.- krooni** (programmist „Eesti keel ja rahvuskultuur“ 2 443 450.- krooni, programmist „Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud“ 3 865 814.- krooni ja „Rahvuskaaslaste programmist“ 229 706.- krooni). Eriti algusaegadel olid riiklikud programmid raamatukogu kogude jaoks hindamatu tähtsusega.